

NORMAAL

Gijsbrecht Sies

VAN

VER

SCHIL

1 OP DE 7 (KINDEREN MET JEUGDHULP)
ZEGT MEER OVER ONS DENKEN
DAN OVER HENZELF

www.bestuursfilosoof.nl

Eerste druk, november 2025

© 2025 Gijsbrecht Sies

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm en op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

ISBN: 9789083626604

NUR: 734

Auteur: Gijsbrecht Sies

Uitgever: De Bestuursfilosoof

Redactie en ontwerp: Tangram Studio

Drukwerk: Grafistar

Inhoudsopgave

Inleiding	7
1. Vier filosofen aan het woord	13
2. Het ideale kind	25
2.1 <i>De machine</i>	31
2.2 <i>Het mysterie</i>	41
3. Het verlangen naar orde	45
3.1 <i>Systeem en verantwoordelijkheid</i>	52
3.2 <i>Normaliteit</i>	57
3.3 <i>Model</i>	62
4. Doen boven denken	67
4.1 <i>Object en subject</i>	70
4.2 <i>Nuttig en zinnig</i>	74
4.3 <i>Processen en het Zijnde</i>	77
5. Onbeschikbaarheid	81
6. Normaal van verschil	87
6.1 <i>Resonantie</i>	96
7. Tien keer denken over morgen	109
 Bronnen	 114
Over De Bestuursfilosoof	119

Inleiding

Mijn dochter zit in groep zeven van een basisschool in Lexmond. Een heel gemiddeld dorp met een sociaal economische status net boven het landelijk gemiddelde.¹ Deze week kwam ze thuis na een schooldag. ‘Tess heeft ook ADHD, net als Vinny en Lars’, zei ze. Ik antwoordde dat er inmiddels aardig wat kinderen met *attention deficit hyperactivity disorder* zijn in haar klas. We zijn samen gaan tellen. In haar klas zitten in totaal achttien kinderen, zes daarvan hebben ADHD en één wordt onderzocht. Wanneer ik vanuit haar klas uitzoom naar de provincie Utrecht, krijgt gemiddeld tien procent van de kinderen tot achttien jaar een vorm van jeugdhulp.² In deze provincie is Zeist de koploper met veertien procent. Landelijk lopen Tiel en Terneuzen op kop. In beide gemeenten krijgt zeventien procent van de kinderen jeugdhulp. In deze aantallen zit landelijk een flinke stijging. Aan het begin van de eeuw maakte één op de zevenentwintig kinderen gebruik van jeugdhulp. Dat steeg al snel naar één op de tien in 2015 en

één op de acht in 2023, en op sommige plaatsen één op de zeven. De uitgaven in de jeugdzorg zijn ook fors gestegen. In 2019 werd € 1,9 miljard meer uitgegeven dan in 2015, een stijging van vijftig procent. De gemiddelde trajectduur is in de periode van 2015 tot 2021 met vijfendertig procent gestegen bij jeugdhulp zonder verblijf.³

Deze aantallen zijn niet houdbaar. Kinderen staan op wachtlijsten en gemeenten moeten pijnlijke keuzes maken om de jeugdhulp betaalbaar te houden. We komen in de irreële maatschappelijke discussie dat voor het bekostigen van de zorg aan kwetsbare kinderen de parkeertarieven moeten worden verhoogd.⁴ Ambtenaren, wethouders, politici en ministers doen er daarom alles aan om het aantal kinderen dat jeugdhulp krijgt te verminderen. De ene keer in gezamenlijkheid bij de presentatie van een nieuwe agenda, de andere keer met een arbitragecommissie om het Rijk en de gemeenten tot samenwerking te brengen.⁵ Wanneer de druk te hoog wordt, meldt de buitenwereld zich. We zien demonstraties waarin verandering wordt geëist voor de hardwerkende professionals en kwetsbare kinderen. Er lijkt sprake van een aanhoudend ritme waarin de uitvoering, politici en ambtenaren elkaar gevangenhouden. Want de zoektocht naar de oplossing in de jeugdhulp is niet van vandaag. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een overzicht van alle rapporten, nota's,

wetten, agenda's, commissies, task forces, projectgroepen, beleidskaders, visies en transitiebrieven.⁶ Deze stroom geeft uiting aan de zoektocht naar de wijze waarop we kinderen en ouders kunnen ondersteunen. Sinds 1979, en vermoedelijk ook al voor die tijd, wordt er geprobeerd om beter te luisteren naar cliënten, preventief te werken op lokaal niveau, samenhang tussen vormen van jeugdhulp te realiseren en de samenwerking met het onderwijs te verbeteren.

De oplossing voor het vraagstuk in de jeugdhulp zit niet in een nieuw stelsel, een task force of een transitie. We hebben een ander denken nodig in de wijze waarop we kijken naar kinderen, de normen die we stellen en de jeugdhulp die we organiseren. Een nieuwe veranderagenda, transformatie, hervorming, coördinatie of regie helpt daarvoor niet langer. In de filosofie vind ik ideeën die onze verhouding tot kinderen, en de wijze waarop we de hulp organiseren, ter discussie stellen. Daarmee vind ik woorden om tot een andere wijze van denken te komen, los van gebruikelijke sporen waarin we terechtkomen in het dagelijks doen.

Anders denken vraagt om een kader waarin we vanuit woorden met dezelfde betekenis tot een gesprek komen. Ik spreek over woorden met dezelfde betekenis omdat we te vaak wel woorden gebruiken, maar niet de tijd nemen om elkaar goed te

begrijpen. Om tot een anders denken over morgen te komen, gebruik ik tegenstellingen die duidelijk maken hoe we over onze relatie met kinderen denken. Deze tegenstellingen zijn bedoeld om met jezelf en anderen het gesprek te voeren. Verhef daarbij niet een woord, of een samenstelling van woorden, die voor jou betekenis heeft tot hoogste waarheid. Blijf de nuance en de spanning zoeken die, gelukkig maar, altijd blijft bestaan als we spreken over onze kinderen.

Uit het denken van vier filosofen haal ik onderstaande tegenstellingen om dit gesprek te voeren. Deze onderliggende woorden bepalen hoe we denken over onze kinderen en wat daarom goed is om te doen. Laat deze woorden op je in werken. Wat hebben deze woorden jou te zeggen? Heb je al een eerste beeld of ervaring waardoor ze betekenis krijgen? Zoek de komende tijd naar gebeurtenissen om je heen waarin je het denken van de filosofen herkent.

Tegenstellingen in het denken over kinderen

In de volgende hoofdstukken komen deze tegenstellingen één voor één aan bod, en in het laatste hoofdstuk breng ik ze weer bij elkaar. Ik eindig met een wijze waarop we vanuit deze tegenstellingen tot gesprek komen waardoor we anders naar onze kinderen gaan kijken. Vanuit dit gesprek komen we tot een andere kijk op de vraagstukken in de jeugdzorg. In het laatste hoofdstuk geef ik tien voorbeelden hoe je morgen aan het werk kunt. En wie weet, komen we overmorgen tot een oplossing.

■ Transparantie is de dwang
■ om alles zichtbaar te maken.
■ Maar waar alles zichtbaar is,
■ verdwijnt de vrijheid.

BYUNG-CHUL HAN, *DE TRANSPARANTE SAMENLEVING*

■ Wie heelheid nastreeft,
■ vernietigt verschil.

- PAUL FRISSEN, *DE INTEGRALE STAAT*

■ Een volledig gekende, geplande
■ en beheerste wereld is een
■ dode wereld.

- HARTMUT ROSA, *ONBESCHIKBAARHEID*

■ Nut, tot zin verheven,
■ mondt uit in zinloosheid.

- ARENDT, *DE MENSELIJKE CONDITIE*

1. Vier filosofen aan het woord

Op school beginnen we al op vroege leeftijd met toetsen. Zo voorkomen we dat er later problemen ontstaan en houden we de kwaliteit van het onderwijs goed in beeld. Meten, berekenen en kinderen in een rangorde plaatsen is de norm. Thuis zien kinderen voorbeelden waarbij presteren wordt beloond, op televisie en sociale media. Sporters die goud winnen, YouTubers die miljoenen verdienen en artiesten die stations aan hun voeten hebben zijn goed. Zij presteren en zijn de rolmodellen voor kinderen. Presteren is daardoor normaal. Op de middelbare school zien we de cijfers van kinderen in real time op onze eigen smartphone, inclusief de gemiddelden die bepalen of overgang naar de volgende klas gaat lukken. Tekorten kunnen we snel repareren door bijles, en ouders zien via de tracker op hun smartphone of hun kinderen niet stiekem rondhangen in plaats van naar de duurbetaalde les te gaan. Het leerproces hebben we geoptimaliseerd, voor ieder

kind maken we een individueel ontwikkelplan en we leren ze al vroeg om te presteren met sport of muziekles. Ouders staan met opa's en oma's glunderend langs de lijn om hun goedkeuring te laten zien.

De afgelopen decennia is de tijd die we doorbrengen met onze kinderen toegenomen. Ouders en opvoeders geven prioriteit aan het doorbrengen van tijd met hun kinderen vanwege de maatschappelijke en psychologische waarde die daaraan wordt gehecht. Hoe komt het dat er ondanks al onze goede bedoelingen zo veel coaching en therapie nodig is om onze kinderen overeind te houden?

Misschien ligt de oorzaak van de grote stijging in de jeugdzorg niet zozeer bij de kinderen zelf, maar bij de steeds dwingendere norm waaraan we hen willen laten voldoen. Een normaal waarbij we hen prestaties opleggen, die continu meten, al hun bewegingen volgen met onze smartphone, afwijkingen niet accepteren en alles nut moet hebben. De filosofen Byung-Chul Han, Paul Frissen, Hannah Arendt en Hartmut Rosa bevragen deze dwingende normaal. Zij geven een kritische blik waarmee we onze omgang met kinderen onderzoeken en begrijpen.